

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๑๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๓๕

กำลังใจ

ผมก็ฝึกธำมตุฝึกชั้นธมาหาหมู่เพื่อน ซึ่งวันนี้ก็รู้สึกเพลียมาก มันอ่อนไปหมดในสรรพางค์ร่างกาย ฉะนั้นขอให้ทุกท่านจงตั้งใจในการปฏิบัติ ความมุ่งมั่นในธรรมทั้งหลายที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้แล้วทั้งเหตุทั้งผลอย่าให้เสื่อมคลายลงไปได้ หากความมุ่งมั่นได้เสื่อมลงไปมากน้อยก็เท่ากับความเพียรนั้นเสื่อมลงไปด้วยกัน ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นอุปสรรคแก่การก้าวเดินย่อมอ่อนกำลังลงไปโดยลำดับ

กำลังใจจึงเป็นของสำคัญมากในภาคปฏิบัติ ถ้ากำลังใจไม่มีก็ทำไปสุมสี่สุมห้า ทำอะไรก็ไม่เป็นหลักเป็นเกณฑ์พอที่จะยึดให้เป็นประโยชน์แก่ตนและผู้เกี่ยวข้องได้ เรียกว่าหลักลอย เพราะหัวใจลอย ใจไม่เป็นหลัก ตั้งไม่อยู่ นี่สำคัญมากในผู้ปฏิบัติทั้งหลายเราใจค่อยอ่อนลงไปๆ เสื่อมคลายลงไปเรื่อยๆ ก็เพราะหลักใจไม่มี ส่วนกิเลสไม่ได้อ่อนกำลังเหมือนการบิบบินในธรรมทั้งหลาย มันมีกำลังเต็มตัวของมันอยู่ตลอด ความอ่อนแอในธรรมทั้งหลายแสดงตัวขึ้นมาน้อยเพียงไร กำลังของกิเลสยิ่งแสดงตัวขึ้นมาน้อยเพียงนั้น ทางหนึ่งลดลงทางหนึ่งต้องเพิ่มขึ้น เป็นอย่างนี้ในภาคปฏิบัติ สำหรับผู้ที่ยังไม่ได้หลักได้เกณฑ์เป็นอย่างนี้ด้วยกันทั้งนั้น

เพราะฉะนั้นจึงต้องอาศัยความตะเกียกตะกาย ความอดความทนเป็นสำคัญมากที่สุดท้ายก็ไม่หนีจากหลักใจและความมุ่งมั่นไปได้ อันนี้เป็นหลักสำคัญมาก จึงขอให้ทุกท่านจำเอาไว้อย่างได้สั้ม นี่ละธรรมจะเกิดขึ้นที่ตรงนี้เป็นสาเหตุ เพราะเป็นหลักอันสำคัญที่จะบิบบินไปได้ทุกแห่งทุกมุม ในบรรดาธรรมทั้งหลายที่ควรจะได้จะถึง จะต้องเกิดขึ้นเป็นขั้นในจุดนี้แน่นอน

ครูบาอาจารย์ก็ยิ่งร่วงโรยไป ๆ หาหลักหาเกณฑ์ไม่ได้ การศึกษาเล่าเรียนมาไม่ว่าท่านว่าเราไม่ได้ประมาท อันนั้นเป็นภาคความจำ เรียนไปมากน้อยความสงสัยก็คืบคลานไปตามลูกกลมไปตามสิ่งที่เราเรียนเรารู้เราเห็น ตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้านั่นแล แต่ความสงสัยนี้มันขัดมันแย้งกับหลักธรรมซึ่งเป็นของจริงไปโดยลำดับลำดับ พุดถึงเรื่องบาปซึ่งเป็นของมีของจริงมาตั้งแต่เดิม ที่พระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์จะปฏิเสธไม่ได้เลย เพราะเป็นของจริงลบไม่สูญ แต่กิเลสอย่างน้อยก็ตั้งแง่สงสัยเข้าไปในบาปนั้นจนได้ ว่ามีหรือไม่มีลังเล มากกว่านั้นก็ปลงไปเลยว่าเป็นไม่มี บุญก็แบบเดียวกัน สงสัยว่าทำบุญนี้จะเป็นบุญหรือได้บุญหรือไม่นะ บุญมีหรือไม่มีนะ

นี่ละเราเรียนบุญ กิเลสแทรกขึ้นในการจดจำของเรา เพราะเราจำได้เฉย ๆ ยังไม่เห็นตัวจริง กิเลสจึงแทรกได้ง่าย ๆ เรียนเรื่องบาปกิเลสก็แทรกเข้าไปว่าบาปมีหรือไม่มี สุดท้ายก็ว่าบาปไม่มี บุญมีหรือไม่มี สุดท้ายก็ว่าบุญไม่มี นั่นคือกิเลสได้ทีแล้ว ลงจุดที่ว่าบุญไม่มี แล้วกำลังเป็นอย่างไบบ้างที่จะเสาะแสวงในการละบาปบำเพ็ญบุญ ย่อมอ่อนลงด้วยกัน ละบาปก็ต้องอ่อน บำเพ็ญบุญกุศลก็ต้องอ่อน แยกไปทางนรกมีหรือไม่มีแน่ เราเรียนในตำราท่านบอกตามความจริงตามสิ่งที่มีอยู่นั้น ถ้าเป็นสมัยปัจจุบันนี้ก็เรียกว่าร้อยเปอร์เซ็นต์ไม่มีคลาดเคลื่อนไปไหนเลย เป็นความจริงอยู่ที่นั่น เรียกว่าลบไม่สูญ มันก็แทรกเข้าไปจนได้ว่านรกมีหรือไม่มี สรุปลงแล้วมันก็กลับไปเสียเลยว่านรกไม่มี

เมื่อนรกไม่มีก็ต้องเปิดโล่งไว้ เพื่อทางของกิเลสตัณหาจะได้ก้าวเดินอย่างสะดวกสบายไม่มีอะไรขัดแย้งเลย สวรรค์ พรหมโลก นิพพานมีหรือไม่มี มันก็ตั้งแง่เข้าไป เป็นข้อขัดแย้งเข้าไป ๆ ในทำนองเดียวกัน สุดท้ายมันก็กลับไปได้อย่างสบาย เพราะกิเลสอยู่ภายในหัวใจ ธรรมชาติจะอยู่ภายในหัวใจก็ยังไม่ได้เจอธรรม เป็นแต่เพียงภาคความจำธรรมที่เรียนมามากน้อยเท่านั้น จึงไม่สามารถที่จะถอดถอนกิเลสตัวใดออกได้ด้วย การจดจำมา

เพราะธรรมเหล่านี้เป็นแบบแปลนแผนผังที่จะให้ก้าวเดิน ตามที่ท่านสอนไว้ด้วยความเชื่อตามที่ท่านแสดงไว้นั้น แต่จิตที่ถูกกิเลสมันหมุ่นมันขัดมันแย้งก็แทรกเข้าไปในนั้นในความจำนั้นเสีย จำว่าธรรมมีอยู่เล็กน้อยเพียงไรในสภาพทั้งหลาย ที่ธรรมแสดงไว้นั้น ๆ มันก็เข้าขัดเข้าแย้ง อย่างน้อยตั้งความสงสัย มากกว่านั้นก็กลับไปเลยว่ามี ๆ ไปเสีย นี่แหละภาคความจำ ขอให้ทุกท่านจำเอาไว้ เพราะฉะนั้นจึงต้องมีภาคปฏิบัติเพื่อจับเอาความจริงตามที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้นั้นเข้าสู่หัวใจประจักษ์ใจ ให้เห็นได้อย่างชัดเจนในสิ่งที่พระองค์ทรงแสดงไว้แล้วทุกแง่ทุกมุม

พระพุทธเจ้าทรงทราบสภาพทั้งหลายเหล่านี้ ด้วยพระทัยประจักษ์ไม่มีอะไรสงสัย แนะนำสั่งสอนสัตว์โลกด้วยความรู้แจ้งเห็นจริง ตามสิ่งที่มีอยู่ที่เป็นอยู่ทั้งหลายอย่างเปิดเผย เพราะการปฏิบัติของพระองค์เอง รู้ก็รู้ด้วยภาคปฏิบัติ นั่นคือรู้ความจริง ผิดกันกับความจำอยู่มาก ความจำเรียนไปเท่าไร จำไปเท่าไรไม่พ้นความสงสัยจะเข้าไปตีให้แตกไป ๆ แม้ที่สุดเรียนจนกระทั่งถึงนิพพาน ก็ไปตั้งสนามรบในนิพพานนั้นแล ว่านิพพานมีหรือไม่มี สรุปลงแล้วก็ว่านิพพานไม่มี อย่างนี้จะความจำให้ทุกท่านจำเอาไว้

ผมไม่ได้ประมาทธรรมทั้งหลายของพระพุทธเจ้า เพราะพระองค์ไม่ทรงสรรเสริญเพียงการเรียนจดจำได้แล้วแล้วสมบูรณ์เพียงเท่านั้น จึงต้องทรงสั่งสอนทางภาคปฏิบัติ โดยแสดงไว้ว่า ปริยัติคือการศึกษาล่าเรียนภาคจดจำ เพื่อเป็นแนวทางเดินแห่งภาคปฏิบัติ จะได้ก้าวเดินสะดวกไม่ผิดพลาด เมื่อก้าวเดินคือการปฏิบัติได้มากน้อย ผลคือปฏิบัติ

ได้แก่ความรู้ขึ้นประจักษ์ใจของตนเอง เริ่มตั้งแต่ความสงบเย็นใจ ระวังความฟุ้งซ่าน รำคาญซึ่งเป็นตัวภัยเสียได้โดยลำดับ ๆ จิตเข้าสู่ความสงบ เพียงเท่านี้ก็เป็นที่ปฏิบัติธรรม ชั้นเริ่มแรกแล้ว นี่ละภาคปฏิบัติ

เมื่อทราบสมาธิมากน้อยภายในตนเองแล้ว ย่อมจะลงใจเชื่อธรรมทั้งหลายเป็นลำดับลำดับมา สมาธิมีความแน่วหนามั่นคงประจักษ์ใจเท่าไร ยิ่งเชื่อในความจริงของตนที่ได้เป็นขึ้นแล้วภายในจิตใจของเราเอง จากภาคปริยัติที่ท่านชี้เข้ามาสู่ใจของเราว่าสมาธิจะทำอย่างนั้น ๆ นั่นคือภาคปฏิบัติ เราก็มาปฏิบัติตามนั้นแล้วปรากฏเป็นผลขึ้นมาเป็นความสงบเย็นใจมากน้อย นี่เป็นความประจักษ์แล้วว่าสมาธิเป็นอย่างไร ความจำนั้นเป็นสัญญาอารมณ์ ความจริงนี้เป็นตัวจริง สมาธิก็ประจักษ์กับหัวใจพร้อมทั้งเราเป็นเจ้าของของสมาธิได้ครองสมาธิด้วยภาคปฏิบัติของเราด้วย

ไม่ว่าสมาธิขั้นใดภูมิใดจะปรากฏขึ้นจากภาคปฏิบัติ และประจักษ์กับใจของเราและหายสงสัยไปโดยลำดับลำดับมา ความจำทั้งหลายที่เราเรียนมานั้นก็จะวิ่งเข้าสู่ความจริงนี้ด้วยกัน ยอมรับกัน ๆ ที่ว่าสงสัยอย่างนั้นอย่างนี้ สงสัยบาปสงสัยบุญจนกระทั่งนรกสวรรค์ จะเริ่มไหลเข้ามาสู่จุดนี้ ๆ จุดแห่งความจริงเริ่มแต่สมาธิไป จะเริ่มเชื่อในธรรมทั้งหลายที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้แล้วเป็นลำดับลำดับไป ก้าวถึงขั้นปัญญาที่ท่านว่าปัญญาคือความเฉลียวฉลาด ปัญญาคือความรอบรู้ในกองสังขาร สังขารคืออะไร สังขารเบื้องต้นก็คือสังขารธรรมที่ปรุงขึ้นภายในจิตใจของเรา ปรุงดีปรุงชั่วปรุงอะไรก็ตามเรียกว่าสังขาร แยกออกไปข้างนอก สังขารภายนอกก็เข้าใจไปตาม ๆ กันนี้ แล้วรวมผลประโยชน์ที่ได้สัมผัสสัมพันธ์กับสิ่งภายนอก พิจารณาภายนอกด้วยปัญญานั้นเข้ามาสู่สังขารภายใน ให้เห็นประจักษ์กับใจของตนที่เรียกว่าปัญญา

ปัญญาเป็นเครื่องแก้กิเลส สมาธิเป็นเครื่องตีตะล่อมกิเลสให้เข้ามาสู่จุดรวม ก็เห็นได้ชัดภายในจิตใจด้วยภาคปฏิบัติ นี่เรียกว่าภาคความจริง ปัญญาพิจารณาคลี่ยุติสิ่งทั้งหลายที่กิเลสเข้าไปแทรกไปสิงอยู่ทุกแห่งทุกหน ภายในร่างกายของเรานี้ไม่มีเว้นแฉกใดเดียว ก็เริ่มเข้าใจไปด้วยการคลี่ยุติ ถ้ามันรักก็แยกคลี่ยุติเรื่องความรัก มันรักอะไร แนะ นี่เรียกว่าปัญญา รักสวयरักงามรักหญิงรักชายรักตรงไหนมัน นี่เรียกว่าปัญญา สิ่งที่รักนั้นคืออะไร ปัญญาคลี่ยุติเข้าไปหาความจริง

เพราะคำว่ารักนี้เกิดขึ้นได้ทุกแห่งทุกมุมของกิเลส เพราะกิเลสนี้ไม่มีเหตุมีผลอันใดแหละ มันจะบังคับให้รักทีเดียวเลย จริงกับปลอมมันไม่สนใจ เพราะฉะนั้นโลกทั้งหลายที่มีกิเลสฝังใจอยู่แล้วจึงเชื่อสิ่งที่จอมปลอมมากยิ่งขึ้นกว่าความจริง ความจริงนี้ต้องได้พิสูจน์เสียก่อน ส่วนกิเลสนี้ไม่ว่าใคร ๆ ใครจะไปพิสูจน์ ใครไม่เคยพิสูจน์ กิเลสไม่พาพิสูจน์ให้รู้เหตุรู้ผล ที่ว่าไปรักนั้นมันไปรักยังงี้ต่ออย่างไร ไปเกลียดไปชังไปโกรธถึงกับทำลายกันให้

พินาศฉิบหายป่นปี้ไปหมดนั้นเพราะอะไร นี่ก็เลสไม่ได้ว่า ไม่ได้พาวินิจฉัยใคร่ครวญ เหมือนกับด้านของธรรม ด้านของปัญญาคือปัญญาธรรม

ส่วนที่จะแก้มันนี้ต้องได้แยกได้แยะตามหลักความจริงทุกสิ่งทุกอย่าง เริ่มตั้งแต่คำว่ารัก รักอะไร ดูสิ่งที่กิเลสพาให้รักนั้นคืออะไร แยกแยะดู ถ้าสมมุติว่ารักหญิงรักชายก็ดูในตัวรูปหญิงรูปชายนั้นมีอะไรอยู่ในนั้นที่น่ารัก นั่นปัญญา ให้ท่านทั้งหลายยึดไว้เป็นหลัก เพื่อไปคลี่คลายขยายออกโดยลำพังตนเอง นั่นแลจะเป็นสิ่งที่พิสดารกว้างขวางและประจักษ์ใจมากขึ้นโดยลำดับยิ่งกว่าครูอาจารย์แนะนำสั่งสอน นี่พูดตั้งแต่เงื่อนต้นให้ทราบ

คลี่คลายออกดู ดูแล้วดูเล่าดูไม่หยุดไม่ถอย ถือเป็นหน้าที่การงานของเราที่จะดู ที่จะคลี่คลายให้ทราบความจริงของมัน ว่ามันรักอะไร ดูไปตรงไหน ดูหนักก็สักแต่ว่าหนัก มีอยู่ทั่วไปหนักเบาหนักเราหนักสัตว์หนักบุคคล แม้ที่สุดหนักรองเท่าเหยียบย่ำไปมาอยู่ก็เป็นหนัก แล้วมันน่ารักที่ตรงไหน ใครเป็นคนไปรักไปเสกสรรปั้นยอ อะไรพาให้เสกสรรปั้นยอสิ่งนั้น นั่นเรื่องของปัญญา ต้องแทรกต้องซ้อนเข้าไปอย่างนั้น หลายครั้งหลายหน ถือเป็นหน้าที่การงานของตน เพื่อความรู้แจ้งเห็นจริงด้วยวิธีการพิจารณาอย่างนี้ จิตของเราที่ย่อมจะมีความเข้าใจไปโดยลำดับลำดับ เมื่อปัญญาได้คลี่คลายอยู่อย่างนี้แล้ว ความจริงทั้งหลายที่กิเลสปิดบังให้ลึกลับเอาไว้ นั้น จะค่อยเปิดเผยขึ้นมาด้วยอุบายวิธีการของปัญญาโดยลำดับลำดับ จนกระทั่งรู้ชัดตามความเป็นจริงของมัน

ท่านจึงสอนเรื่องอสุภะอสุภังซึ่งเป็นคู่กับราคะตัณหา มันรักอันนี้แยกแยะออกดู จนกระทั่งเกิดความเบื่อหน่าย หาคความสวยงามสะอาดสะอ้านอะไรไม่ได้เลยในร่างกาย ทั้งส่วนนอกส่วนในหมดทั้งร่างนี้เป็นกองอสุภะอสุภัง เรียกว่าเป็นป่าช้าผีดิบทั้งหมด มันโง่หรือฉลาดเราผู้เป็นนักปฏิบัติจึงต้องไปหลงรักในป่าช้าผีดิบนี้ ถ้าปฏิบัติเป็นแบบโลกๆ เขาก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง นี่เป็นผู้ปฏิบัติเพื่อจะคลี่คลายให้เห็นความจริง ทำไมจึงไม่คลี่คลาย ทำไมจึงไม่รู้ไม่เห็นสิ่งที่มีอยู่เปิดเผยอยู่ตามหลักธรรมชาติแห่งความจริงของตน ไม่ได้ลึกลับเหมือนกิเลสตัวเสกสรรปั้นยอ ตัวนี้มันลึกลับอยู่ภายในมันไม่ให้อู้

นี่ถ้าพูดถึงเรื่องปัญญา เมื่อพิจารณาชัดเข้าไปเท่าไร ๆ เรื่องอุปาทานความยึดมั่น ถือมั่นความรักทั้งหลายนั้นค่อยถอนตัวเข้ามาๆ ถอนเข้ามาเอง อันนี้ก็ปฏิบัติโดยลำดับลำดับ ไม่ใช่คำว่าปฏิบัติธรรมจะรู้แจ้งแทงทะลุไปที่เดียวอย่างนั้น แต่จะค่อยรู้ไปโดยลำดับลำดับอย่างนี้ สำหรับพวกทันธาภิญญา เหมือนอย่างพวกเรา ท่าน ๆ ต้องรู้ไปแบบนี้ นอกจาก ขิปปาภิญญา นั้นเป็นอีกอย่างหนึ่ง เอาเข้ามาเกี่ยวข้องหรือมาเทียบเคียงกันไม่ได้ นี่การพิจารณา เมื่อปัญญาได้คลี่คลายเห็นตามหลักความจริงของมันแล้วย่อมถอนตัวเข้ามา ๆ ปัญญานั้นย่อมฟิตตัวขึ้นไปเรื่อย ๆ เกิดความฉลาดคล่องแคล่วว่องไว

เฉียบแหลม นี่ก็ประจักษ์ภายในจิตใจของเราไม่ได้ประจักษ์ที่ไหน นี่ละปัญญาความจริง เป็นอย่างนี้

ปัญญาความจำทำนบอกไว้แล้วว่าพิจารณารู้เท่าในกองสังขาร นี่ก็กองสังขารอันหนึ่ง ร่างกายของเรานี้ย้อนเข้ามาในภาคปฏิบัติ พิจารณาคลี่คลายดูกองสังขารอันนี้ นอกจากนั้น แล้วย้อนเข้าไปย้อนเข้าไปหาสังขารภายในที่มันปรุงมันแต่ง สังขารประเภทนั้นเป็นสังขาร สมุทัย ก็เลสผลักดันออกมาให้ปรุงให้แต่งให้สำคัญมั่นหมาย ล้วนแล้วแต่กิเลสเป็นผู้ ผลักดันออกมาให้มาเสกสรรปั้นยอในสิ่งที่ไม่สวยไม่งามนี้ ว่าเป็นของสวยของงาม ว่าเป็น ของจริงถาวรไปเสียหมด เมื่อปัญญาได้หยั่งเข้าไป ๆ ย่อมลบล้างสิ่งที่จอมปลอมทั้งหลาย ที่กิเลสเสกสรรปั้นยอออกมาจากสังขาร รู้เท่าทั้งสังขารด้วย รู้เท่าทั้งสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสังขาร นี้ด้วย

คำว่ารู้เท่าสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสังขาร คือกิเลสจะรู้เท่าไปโดยลำดับ ในขณะที่พิจารณา ทางด้านปัญญาเกี่ยวกับรูปอะไรเป็นต้นนี้ จะย้อนเข้าไปรู้เพียงสังขารของตัวเองก่อน ยังไม่รู้ ฉากหลังของสิ่งที่หมุนออกมาก็ตาม แต่ยังไงก็ต้องตามเข้าไปจนได้ ในขณะนี้ยังไม่ถึง กาลเวลาถึงกำลังวังชาที่ควรจะย้อนเข้าไปสู่รากฐานของมัน ว่าเป็นอะไรเป็นเครื่องหมุน ออกมายังไม่พอก็ตาม ต่อไปจะเข้าใจกันเอง นี่ก็เรียกว่าปัญญา ฟังซิ ปัญญาคือความรู้เท่า ในกองสังขาร นี่ละสังขารภายนอกได้แก่ร่างกายของเรา ร่างกายของหญิงของชาย นี่ก็ เป็นสังขารประเภทหนึ่ง

ปัญญาพิจารณาให้รู้เท่าในกองสังขาร ก่อนที่จะรู้เท่าต้องพิจารณาคลีคลายดูให้หาย สงสัยเสียก่อน แล้วก็รู้รอบขอบเขต ย้อนเข้าไปกระทั่งสังขารภายในที่ปรุงแต่งว่าเป็นของสวย ของงามนี้ มันออกมาจากอะไร มันก็จะวิ่งเข้าไปถึงฉากหลังของมัน นี่เรียกว่าปัญญา เมื่อ ประจักษ์ภายในใจของตนแล้ว ทำไมจะไม่เป็นของจริงเต็มส่วนเชื่อได้เต็มหัวใจละ ต้อง เชื่อได้เต็มหัวใจเป็นลำดับลำดับ นี่คือภาคปฏิบัติ เชื่อตัวเองได้ ภาคความจำเชื่อไม่ได้ ต้องเอามาให้เป็นแบบแปลนแผนผัง เป็นทางก้าวเดินของภาคปฏิบัติ ท่านว่าอย่างไร ๆ ก็ ให้ก้าวเดินตามนั้น มีหลักธรรมหลักวินัยเป็นทางเดินอันสำคัญของภาคปฏิบัติ

พิจารณาเข้าไปนี่เรียกว่าปัญญา ปัญญาขั้นนี้เป็นอย่างนี้ ครั้นพิจารณาละเอียดเข้าไป ไป ๆ ปัญญาขั้นสังขารคือรูปกายอย่างนี้จะกระจ่างแจ้งขึ้นไป เมื่อกระจ่างแจ้งขึ้นไปแล้ว สังขารทั้งหลายเหล่านี้ก็หมดความหมายไป เพราะความรู้เท่าทันเสียทุกสิ่งทุกอย่างทุก อากาศของร่างกาย นี่ท่านเรียกว่าผ่าน ผ่านกองรูปคือร่างกายนี้ มันรักสวยรักงาม พิจารณา โดยทางปัญญาไม่ละไม่ถอนด้วยอสุภะอสุภัง แล้วก็ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา แทรกกันไป ด้วย ๆ จนรู้ตลอดทั่วถึงแล้ว ใครจะบังคับให้ยึดก็ไม่ยึด นี่คือความเชื่อตัวเอง ใครจะมา บังคับให้ยึดก็ไม่ยึด จึงเรียกว่ารู้

รู้ทั้งรู้ทั้งยึดเรียกว่ารู้ได้ยังไง นั่นก็ป็นรู้ด้วยความจำ ถ้ารู้ด้วยความจริงแล้ว รู้รอบ ขอบชิดเต็มที่แล้วบังคับให้ยึดก็ไม่ยึด ถอนตัวเข้ามาทันที นี่ก็เชื่อตัวเองได้ว่าอ้อมแล้วในการ พิจารณาลึ่งเหล่านี้ จะให้พิจารณาอย่างไรต่อไปอีกกองรูปอันนี้นะ เมื่อเห็นได้ชัดเจนแจ่ม แจ่มอย่างนี้แล้ว ปล่อยวางพร้อมแล้ว ถอนอุปาทานความยึดมั่นถือมั่นอันนี้เข้ามา แล้วจะ ให้พิจารณาอย่างไรอีก นี่จึงเรียกว่า ปัจจกขทัญญู หรือ สนทัญญูโก เป็นชั้น ๆ ไปแห่ง ธรรมที่เรียกว่า สนทัญญูโก นี่คือภาคปฏิบัติพิจารณาู้แจ้งเห็นชัดเข้าไปโดยลำดับ

เมื่อหมดปัญหาในสิ่งนี้แล้ว ปัญญาอันจะเป็นเหมือนไฟ อาการแห่งธรรมทั้งหลาย ที่ควรพิจารณาในภาคต่อไป ถ้าพูดถึงในร่างกายของเรา ก็มีกองรูป กองเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เมื่อกองรูปหมดปัญหาไปแล้ว จิตจะต้องหมุนเข้าไปหากองเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ นั่นละเป็นเชื้อไฟ จิตใจจะหมุนตัวเข้าไปตรงนั้น นี่ปัญญา ประเภทหนึ่ง ก็รู้ชัดเจนในหัวใจของเจ้าของว่า ปัญญาชั้นนี้ควรแก่การพิจารณาใน สภาวธรรมเช่นไรก็รู้ไปเอง

สมมุติว่าเชื้อไฟประเภทที่หยาบนี้เผาไหม้ไปหมดแล้ว อันไหนที่ยังละเอียดที่ยัง ไม่ได้เผาไหม้ยังเป็นเชื้อไฟอยู่ ไฟจะติดตามลูกกลมไปตามนั้นโดยลำดับลำดับ การแสดง เปลวของมันก็อ่อนลงๆ เพราะเชื้อไฟละเอียด เชื้อไฟหยาบก็ต้องแสดงเปลวขึ้นมาก เหมือนอย่างการพิจารณาร่างกายนี้ ปัญญาไม่ต้องมีใครบอกเรื่องผาดโผนโจนทะยานนี้ ไม่มีอะไรเกินการพิจารณาร่างกายที่เกี่ยวกับบาราคะตณหา เรียกว่ารุนแรงมาก หากเป็น ธรรมชาติของปัญญาเองเรารู้ เราจะเปลี่ยนแปลงให้เป็นอย่างอื่นไปไม่ได้ เพราะความ เหมาะสมนี้เต็มหัวใจแล้ว ประจักษ์กับตัวเองแล้วว่าต้องพิจารณาอย่างนี้ นี่เรื่องของ ภาคปฏิบัติมันเห็นชัด ๆ อย่างนั้นนี่นะ

เมื่อรู้รอบขอบชิดหมดแล้ว ปัญญาประเภทนี้ก็หมดปัญหาไปเองโดยไม่ต้องบังคับ บัญชา เหมือนกับว่าเชื้อไฟประเภทนี้ไหม้เป็นถ้ำเป็นถ้ำแล้ว เปลวมันก็หมดปัญหาไป เอง เปลวไฟ แล้วก็ลูกกลมในเชื้อไฟที่ละเอียดเข้าไปกว่านี้โดยลำดับลำดับ ค่อยเผาค่อย ไหม้กันเข้าไป นี่เกี่ยวกับเรื่องพวกนามธรรม ปัญญาชั้นพิจารณานามธรรมจะไม่ผาดโผน โจนทะยาน แต่ความเฉียบความแหลมเฉียบแหลมเข้าไปโดยลำดับ คมเข้าไปโดยลำดับ คล่องตัวเข้าไปโดยลำดับเหมือนน้ำซบน้ำซึม พิจารณาเข้าไปตามเข้าไป

สังขารที่นี้ นี่แหละที่เป็นเหตุที่จะทำให้รู้ว่า เครื่องหนุนของสังขารออกมาจนเป็น สมุทัยนั่นคืออะไร ลำพังสังขารเท่านั้นไม่ได้เป็นสมุทัย เครื่องหนุนของมันพาให้สังขาร เป็นสมุทัย สัญญาเป็นสมุทัย ตาก็เป็นกิเลส หู จมูก ลิ้น กาย เป็นกิเลส เพราะตัวข้าง ในเป็นกิเลส หนุนสิ่งเหล่านี้ออกมาให้เป็นกิเลส โดยหลักธรรมชาติแล้วตา หู จมูก ลิ้น กาย ไม่ได้เป็นกิเลส แต่เมื่อมีเชื้ออยู่หนุนอันนี้ออกมา อันนี้ก็เลยกลายเป็นกิเลสไปตาม

กัน เพราะฉะนั้นเรื่องสังขาร วิญญาณ หรือเวทนาอะไรเหล่านี้จึงเป็นกิเลสไปตาม ๆ กัน เพราะส่วนละเอียดภายในที่หมุนออกมา เป็นตัวกิเลสเต็มร้อยเปอร์เซ็นต์อยู่แล้วหมุนออกมา

ที่นี้ปัญญาที่ค่อยสอดแทรกเข้าไป ตามเข้าไป มันปรุงเรื่องอะไร มันไม่ได้พูดมาก ไม่ได้พิจารณามาก เมื่อถึงขั้นนั้นแล้ว อะไรปรุงขึ้นแพลิมมันจะรู้ของมันทันที ๆ นี่คือหลักธรรมชาติของภาคปฏิบัติที่รู้ที่เห็นเกิดขึ้นจากตัวเอง ไม่มีใครสอน ท่านเรียกว่าเป็น สันทิฏฐิโก ๆ หากพอเหมาะพอดีกับปัญญาขั้นนี้ ๆ ควรจะพิจารณาสังขารหรือสัญญาในอาการทั้งหลาย ๔ ประเภท ได้แก่ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ มันจะหมุนกันอยู่ใน แลวนั้น ๆ ให้พอเหมาะพอดี

เรื่องรูปเมื่อหมดปัญหาไปแล้วไม่พิจารณาถือว่าอิม นั่นจึงเรียกว่าปัญญา เมื่อเป็นขึ้นมาเช่นนี้ชัดใหม่ในเจ้าของ นี่ภาคปฏิบัติ ปฏิเวธรู้เป็นลำดับลำดับไปอย่างนี้ เห็นผล ประจักษ์ ส่วนใดที่พอแล้วก็รู้จึงเรียกว่าปฏิเวธ พิจารณาเข้าไปในสิ่งเหล่านี้มันก็ต้องวิ่งเข้าไปหาอุโมงค์ใหญ่คืออวิชชา โดยจะแยกไปไหนไม่ได้ เพราะธรรมชาติมันส่งออกมา ทางนี้ ก็ตามกระแสที่เข้าไป

ตามกระแสสัญญา ก็ออกมาจากอวิชชาที่จะต้องไปจำให้เป็นกิเลสตัณหาขึ้นมา สังขารก็ออกมาจากอวิชชา ตามกันต่อกันอยู่นั้น เมื่อยังไม่เสร็จไม่สิ้นก็ต้องซ้ำ ๆ ซาก ๆ พิจารณาเอาอันเป็นหินลับปัญญาอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเวทนา สุขหรือทุกข์เกิดขึ้น มันจะพิจารณาเข้าไปถึงตัว ๆ สัญญาเกิดขึ้นหรือสังขารเกิดขึ้นเป็นเรื่องอะไร มันจะหมุนตามเข้าไป ๆ จนกระทั่งถึงอวิชชา

เมื่อรวมตัวเข้าไปแล้วไล่ออกไปนอกที่ไหนก็ไม่ไป แต่ก่อนการพิจารณาในเรื่องของ อสุภะอสุภังเกี่ยวกับร่างกาย เกี่ยวกับกามราคะนี้ ผาดโผนโจนทะยานกว้างขวางมาก ก็คือปัญญาขั้นนี้ จะต้องวิ่งไปทั่วเขตดินแดน แต่เวลาพอตัวของมันแล้วก็หย่นเข้าไป จนกระทั่ง ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้แล้ว ก็มีแต่เพียงเท่านั้นที่แสดงออกมา เอ้า โลกกว้างแสนกว้างมีอะไรที่เป็นข้าศึกอยู่เวลานี้ ดินน้ำลมไฟไม่เห็นมีอะไรเป็นข้าศึก ดินฟ้าอากาศไม่เห็นมีอะไรเป็นข้าศึก

สิ่งที่ เป็นข้าศึกและรบกวนอยู่ตลอดเวลาตอนนี้คืออะไร มันก็เด่นอยู่ด้วยเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้เท่านั้น ไม่เห็นมีอะไรเด่นปรากฏภายในจิตใจ สัมผัสจิตใจ ก็มีอันนี้ ก็พิจารณาอันนี้นะซี พิจารณาเข้าไปจนถึงขั้นละเอียด ๆ ก็พ้นปัญญาขั้นนี้ไม่ได้ ลงถึงขั้นนี้แล้วเราก็ไม่อยากจะพูดมันเป็นการอาจเอื้อม คือว่าในครั้งพุทธกาลท่านว่ามหาสติมหาปัญญา แต่ในสมัยปัจจุบันนี้ทางภาคปฏิบัติพวกเรานี้เหมือนอึ่งอ่าง ก็ว่าปัญญาอัตโนมัติ สติอัตโนมัติเท่านั้น พอแล้ว ครอบไปหมดแล้ว

ถึงขั้นนี้แล้วไม่มีคำว่าความเพียรจะอ่อนกำลัง สติปัญญาจะอ่อนกำลัง ให้กิเลสเข้ามาเหยียบย่ำทำลายได้เหมือนแต่ก่อน มีแต่ความก้าวหน้า มีแต่ความอาจหาญชาญชัย มีแต่ความมุ่งความหวัง มีแต่ความมุ่งมั่นที่จะให้หลุดให้พ้น หนุนตลอดเวลา หนุนขึ้นอยู่ตลอดเวลา นี่กำลังของธรรมอัตโนมัตติเป็นอย่างนั้น เพราะฉะนั้นความเพียรของท่านผู้ก้าวเข้าสู่ตั้งแต่ชั้นอสุภะอสุภังแจ่มแจ้งชัดเจนไปแหละ จะไม่มีคำว่าถอย หมุนตัว ๆ เลยตั้งแต่ชั้นอสุภะอสุภังระคะตัมหานี้ไป ปัญญาอัตโนมัตติเกิดขึ้นตั้งแต่ที่นี่ แต่ความผาดโผนโลดเต้นนั้นต่างกัน

ความละเอียดความหยาบของปัญญานั้นต่างกัน ตามสภาพของสิ่งที่พิจารณา ว่าหยาบละเอียดต่างกันอย่างไรบ้าง สติปัญญาจะต้องก้าวไปตามนั้น ๆ สุดท้ายก็ตกลงไป ๆ นั้นแหละ ลงไปไหนก็ลงไปชั้นนี้แหละ เพราะกิเลสอยู่ในนี้ไม่ได้อยู่ที่วิปโยค ไม่ได้อยู่กับดินฟ้าอากาศจักรวาลไหน อยู่ที่ตรงหัวใจเรานี่ แต่เมื่อยังไม่รู้กันก็ตีแผ่ออกไป เหมือนกับว่าทุกสิ่งทุกอย่างเป็นกิเลสไปหมดทั่วแดนโลกธาตุ ถ้าว่ามรรคผลนิพพานก็ทั่วแดนโลกธาตุ กว้างขวางไปจนหาที่สุดยุติไม่ได้ เลยแว้งกว้างไปหมด ผู้จะพิจารณาเลหายอะไรยึดไม่ได้

เมื่อถึงขั้นที่ควรยึดได้แล้วเป็นอย่างที่อธิบายเวลานี้ หดเข้ามาเย็นเข้ามา ๆ สุดท้ายเข้าศึกจริง ๆ อยู่ที่ไหน ก็เห็นประจักษ์อยู่ภายในจิตใจ ใจก็ตามต่อนกันอยู่ในนั้น ๆ แยกออกมา-ออกมาจากไหนเรื่องอะไร สังขารปรุงแพล็ดดับพร้อม ปรุงดับพร้อม สัญญาหมายไปที่ใดดับพร้อม ก็ดับลงไปตรงนั้น สติปัญญาก็ตามต่อนเข้าไปเรื่อย ๆ หลายครั้งหลายหนก็เข้าถึงจุด เพราะอวิชชานั้นถูกตัดหมดแล้วทางเดินของอวิชา แต่ก่อนกว้างขวางมาก ตา หู จมูก ลิ้น กาย นี้แผ่ทั่วแดนโลกธาตุ เพียงตาของเราเท่านั้นแหละแผ่ไปทั่วแดนโลกธาตุ หูแผ่ไปทั่วแดนโลกธาตุ เพราะกิเลสพาแผ่

เมื่อเวลาพิจารณาทางด้านปัญญา ตีต่อนเข้ามา ๆ จนกระทั่งถึงร่างกายของเราชัดเจนลงไป ปล่อยอันนี้ลงไปแล้วย่นเข้ามาที่นี้ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ไม่มีความหมายแหละ เห็นก็สักแต่ว่าเห็น มันรู้ผู้ที่ไปปรุงนี้เสียก่อนแล้วนี่ พอมองเห็นว่าเป็นหญิงเป็นชาย แยกออกนี้รู้แล้ว ๆ ทนแล้วดับแล้ว ๆ มันจะไปเป็นกิเลสค้นหาได้ยังไง เมื่อถึงขั้นเป็นไม่ได้เป็นอย่างนั้น มันรู้ทันกัน ๆ จนกระทั่งถึงส่วนนามธรรมอันละเอียด

สัญญา สังขาร วิญญาณ ที่ปรุงยิบเย็บ ๆ อยู่ภายในจิตใจ ไม่ได้ไปเอาความหมายอะไรจากข้างนอกแหละ มันปล่อยหมดแล้ว แต่มันจะทดสอบกันว่าเกิดมาจากอะไร เข้าศึกจริง ๆ คืออะไรอยู่ที่ไหนต่างหาก มันก็หมุนเข้าไป ๆ ถึงตัว อวิชชาอุปจฺจยา สงฺขารา นี้เด่นไหมที่นี้ มันรวมแล้วไม่มีที่ออกแล้ว ถูกตัดทางไว้หมด ตา หู จมูก ลิ้น กาย ตัดเสียหมด รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ภายในนี้ก็ตัดเข้าไป ๆ ย่นเข้าไป นี่ก็เข้า

อุโมงค์วิภูจิตวิภูจักรนั้นละที่นี้ แล้วปัญญาที่ตอนเข้าไป พิจารณาเข้าไป ละเอียดเท่าไร ปัญญาที่ยังละเอียดตามกันไป ๆ จนกระทั่งถึงตัวของอวิชาแล้วพังทลายลงไป

เป็นยังงว้างนั้นเลยที่นี้ สนุทธิฐิโก ประกาศข้างขึ้นในวาระสุดท้ายกระเทือนทั่วแดน โลกธาตุ ถ้าเราจะว่ากระเทือนก็เป็นอย่างนั้น เอ้า ที่นี้อะไรมาเป็นข้าศึก กิเลสตัวไหนเป็น ข้าศึกในหัวใจดวงนี้ และในสามแดนโลกธาตุนี้อะไรเป็นข้าศึกต่อเรามีไหม ไม่มี มีกิเลสนี้ เท่านั้นเป็นข้าศึก พอกิเลสดับลงไปแล้วเอาอะไรมา มี ท่านเรียกว่าดับทุกข์ท่านดับอย่างนั้น จะไปหาดับดินฟ้าอากาศฟ้าแดดดินลมที่ไหนไม่มีสิ้นสุด

เกิดตาย ๆ นี้ก็เพราะความหมายของจิต ความคิดของจิต ความวุ่นของจิต หลงตัวเองให้กิเลสหลอกออกไปทั่วแดนโลกธาตุ อันนั้นดีอันนี้ดี จะเอาอย่างนั้นจะเอาอย่างนี้ เราไม่เห็นตัวมันหนูนออกไปเลย นี่ละพิจารณาเข้ามาจนกระทั่งถึงตัวหนู อะไรคือตัวหนู สุดท้ายก็ลงไปหาจุดใหญ่ของมันนี่ละ อวิชาขบขญา สงขารา เด่นไหมที่นี้ พังลงไปแล้ว ที่นี้อะไรจะไปกว้างยิ่งกว่าจิตที่บริสุทธิ์

ไม่มีอะไรที่จะเทียบ ไม่มีอะไรที่จะไปพัดไปเหวี่ยงกันแล้ว แล้วจิตที่บริสุทธิ์นั้น เหมือนอะไร ไม่ได้เหมือนอะไรในสามแดนโลกธาตุนี้ เราจะพูดออกมาให้เป็นอย่างนั้น อย่างนี้ ก็เพียงสักแต่ว่าเป็นเครื่องเทียบเคียงเฉย ๆ อย่างว่า นิพพานัน ปรหม์ สุธัญญ์ ก็ ดี นิพพานัน ปรหม์ สุขุ ก็ดี เป็นความคาดความหมายเพื่อโลกทั้งหลายจะได้ยึดได้เกาะไป เพียงเท่านั้น ธรรมชาติของท่านเองท่านไม่ได้คาดได้หมาย ท่านไม่ได้ไปสมมุติไปตั้ง มัน พอดิบพอดิทุกสิ่งทุกอย่าง อะไรจะพอดียิ่งกว่าความบริสุทธิ์ของใจ เรียกว่าพอทุกอย่าง แล้ว นั่นละท่านพอ-ท่านพออย่างนั้น ให้เห็นประจักษ์ภายในจิตใจชัดแล้วเป็นยังงว้างจะพูด อะไรก็พูดไม่ถูก ถ้าเป็นเสียอย่างเดียวไม่พูดก็ถูก นี่อันนี้สำคัญมากนะ

พระพุทธเจ้าท่านจึงสงสารโลก สัตว์โลก สงสารอะไร ถ้าจะเทียบแล้วก็ ไช้ ทุเรศ พวกเรา ก็เหมือนกิมิชาติที่รีนเริงบันเทิงในมูตรในคูถในส้วมในถานนั่นเองจะเป็นอะไรไป พิจารณาซิ เห็นไหมมันเพลิดเพลินอยู่ในสิ่งเหล่านั้น สัตว์โลกทั้งหลายที่เพลิดเพลินอยู่ใน รูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส เครื่องสัมผัสต่าง ๆ ซึ่งเป็นเหมือนมูตรเหมือนคูถก็เป็นอย่าง นั้นแหละ ไม่มีควมอึดพอ ปีนป่ายกันอยู่นั้นเพราะอันนี้พาให้เป็น เมื่ออันนี้ดับลงไปแล้ว อะไรจะมา เป็น อะไรจะมา กวน อะไรจะมา ยุง ไม่มีอะไรยุง

ก็มีแต่เรื่องธาตุเรื่องขันธยับเยิบ ๆ เจ็บก็รู้ว่าเจ็บ ปวดก็รู้ว่าปวด เจ็บท้องปวด ศีรษะ จะปวดหัวตัวร้อนเจ็บไข้ได้ป่วยก็รู้ ๆ แต่ธรรมชาตินั้นจะทำอะไรให้เป็นอะไรอีก เป็นไปไม่ได้แล้ว เรียกว่าต่างอันต่างจริงแล้ว เพียงอาศัยธาตุขันธนี้อยู่ชั่วกาลชั่วเวลาเท่านั้น นี่จึงเรียกว่าเครื่องมือ ธาตุขันธนี้เป็นเพียงเครื่องมือเท่านั้น ธรรมชาติที่บริสุทธิ์แล้วก็ เป็น ตัวของตัวร้อยเปอร์เซ็นต์ เรียกว่าพอแล้ว ๆ เมื่อถึงกาลเวลาที่จะไปไม่รอดแล้วหรือก็ปล่อย

เสีย อนาคต หาคความอาลัยเสียตายไม่ได้แล้ว นั่นจึงเรียกว่ารู้จริงเห็นจริง นี่คือภาคปฏิบัติ นี่คือปฏิเวธธรรมซึ่งเกิดขึ้นจากภาคปฏิบัติ เราจะไปหาปฏิเวธธรรมที่ไหน

พระพุทธเจ้ากับศาสนธรรมตลอดถึงมรรคผลนิพพานห่างกันที่ไหน ลงจุดนี้จุดเดียว นี่เท่านั้น เราอย่าไปคาดหวังเสียเวลาว่ากาลนั้นสมัยนี้มรรคผลนิพพานมีไม่มี อันตรธาน หรือเสื่อมสูญหรือด้อยลงไป อย่างนี้เป็นเรื่องของกิเลสหลอกคนให้ทอดถอนใจต่างหาก ความจริงเป็นอย่างนี้ ก็เหมือนกันกับน้ำที่จอกแหนปกคลุมหุ้มห่ออยู่นั้น เปิดออกไปซิ เมื่อเปิดออกไปน้ำมันก็อยู่ใต้จอกแหนนั้น อันนี้กิเลสมันปกคลุมหุ้มห่อ กิเลสเป็นเหมือน จอกเหมือนแหนปกคลุมหุ้มห่อใจเราอยู่ ทำให้ไม่เห็นน้ำ ก็คือไม่เห็นมรรคผลนิพพาน ก็ ว่านิพพานไม่มี บุญกุศลไม่มี บาปไม่มี ไปร้อยแปดพันประการจนหาประมาณไม่ได้

ความจริงเป็นเพียงจอกแหนปกคลุมน้ำอยู่เท่านั้นเอง น้ำเป็นน้ำมีอยู่อย่างนั้น จอก แหนเป็นจอกแหนเปิดออกมาแล้วก็เห็นน้ำเอง นี่กิเลสเป็นกิเลสปกคลุมหุ้มห่อภายในจิตใจ เปิดกิเลสออกไปทำไมจะไม่เห็น เริ่มเห็นตั้งแต่ความฟุ้งซ่าน ก็คือกิเลสเป็นจอกเป็นแหน ประเภทหนึ่ง พอเปิดออกไปเห็นน้ำก็คือความสงบร่มเย็นของใจที่เรียกว่าสมาธิ เปิด ออกไปก็ไปเห็นเรื่องของปัญญาฆ่ากิเลสประเภทต่างๆ ไปโดยลำดับๆ เปิดเข้าไปจนกระทั่ง เห็นแดนแห่งความพ้นทุกข์ คือวิมุตติพระนิพพานประจักษ์กับหัวใจนั้น เต็มอยู่ภายในนี้

ไปหาที่ไหน หามรรคผลนิพพาน เราอย่าไปหาอย่าไปคิดให้เสียเวลาเวลา กิเลส หลอกมาก็ก็ก็กลับแล้วให้ฟังให้ถึงใจนะ นี่ก็อุตสาหมาเทศน์ให้หมู่เพื่อนฟัง ฟังให้ถึงใจ ไม่นอกเหนือไปจากนี้เลย คอขาดก็ขาดไปเลยไม่มีเป็นอย่างอื่นว่างั้นเลย นี่พูดได้อย่างยัน ๆ เชียวนะ พูดให้หมู่เพื่อนได้พิจารณาพิจารณา ไม่ทำไม่ทายเป็นความจริงมาพูดเต็มหัวอก การปฏิบัติมากมายน้อยเพียงไร ได้รับความลำบากลำบากขนาดไหนเล่าให้หมู่เพื่อนฟังหมด ผลที่ปรากฏเป็นยังไงเล่าให้ฟังหมด แล้วจะให้เล่าว่ายังไงอีก

เรื่องธรรมะพระพุทธเจ้าที่ว่า สุวักขาโต ภควตา ธมฺโม หรือสวากขาตธรรมตรัส ไว้ชอบแล้ว ๆ ชอบอย่างนี้ ดูซิไม่มีต้นไม่มีปลาย มัชฌิมาตลอดเวลาคือพอเหมาะพอดี ธรรมทุกประเภทเป็นเครื่องสังหารกิเลสได้ทุกประเภทถ้าเรานำมาประพฤติปฏิบัติ อย่า สงสัยในเรื่องมรรคผลนิพพานและการประพฤติปฏิบัติอย่าย่อหย่อนอ่อนกำลังลงไป

สิ่งที่เป็นข้าศึกเวลานี้มากนะ มากจริง ๆ มองดูแล้วจนแหม มันรู้สึกอ่อนใจ เหมือนกันนะ มองไปที่ไหน ๆ มีแต่เรื่องของกิเลสตีตลาดลาดเลา ทุกแห่งทุกหนตำบล หมู่บ้าน ไม่ว่าบ้านนอกในเมือง ชุมนเป็นตมเป็นโคลนไปตาม ๆ กันหมดทีเดียว เพราะ กิเลสมันเที่ยวกว่นไปหมด หาคความสงบร่มเย็นไม่ได้ มันตีแผ่ไปหมดเลย หาเอามาค้นคว้า ออกมา สิ่งใดที่จะเป็นเครื่องเสริมกิเลสค้นออกมาหาเอามา สิ่งใดที่จะเป็นเครื่องระงับดับ กิเลสนี้ไม่สนใจกันนี่ซิ มันนำทุเรศจริง ๆ นะ

ถึง ไอ้โห ๆ ภายในใจนะ มันอุทานภายในใจ ไปที่ไหนตามีหุมี ทุกสิ่งทุกอย่าง เครื่องรับมี ไปประสบพบเห็นสิ่งไร ๆ ทำไมจะไม่วิ่งเข้าสู่ใจ ใจเป็นนักรู้ นักคิด ทำไมจะไม่คิดไม่อ่านพิจารณาไตร่ตรองในสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ ตั้งแต่อยู่ในหัวใจเจ้าของยังพิจารณา พัดกันเสียจนจะเป็นจะตาย แล้วสิ่งเหล่านั้นเข้ามาสัมผัสทำไมจะไม่รู้ ทำไมจะไม่พิจารณา เพราะมันเกี่ยวโยงกันอยู่นี้ นีซีที่น่าทุเรศนะ

ศาสนาล่วงมาได้ ๒๕๐๐ ปีรู้สีกว่าหนาแน่นขึ้น สุดท้ายก็จะมีอะไรเหลือแล้วนะ ศาสนธรรมของพระพุทธเจ้า จะมีแต่ดำรับดำรา แล้วก็ไล่ต้อนเข้าหีบเข้าตู้ไปหมดแล้ว ทีนี้กิเลสก็ออกเพ่นพ่าน เอ้า เรียนมากเรียนน้อยเรียนไปกิเลสหัวเราะทั้งนั้นแหละ เรียนจำได้ ๆ กิเลสถลอกปอกเปิกสักนิดหนึ่งก็ไม่ถลอกปอกเปิก เพราะไม่สนใจปฏิบัติเพื่อแก้ กิเลสนี้จะให้กิเลสถลอกปอกเปิกได้ยังไง สุดท้ายที่เรียนมามากน้อยก็เป็นเครื่องเสริมกิเลส เข้าอีก สำคัญว่าตนเรียนได้มาก ได้ชั้นนั้นชั้นนี้แล้วก็ไปอีก มันหลายชั้นนะกิเลส

ผมไม่ได้ประมาท ผมก็เรียนเหมือนกัน ได้ชั้นนี้เป็นอย่างนี้ในหัวใจ ได้ชั้นนั้นเป็น อย่างนั้น ๆ เป็นความสำคัญขึ้นมา ๆ ผยองพองตนนั้นแหละ เราก็ไม่รู้เราก็ดีใจกับมัน ภาคปฏิบัติที่นี้ดีเข้าไป ๆ มันพุ่งออก ๆ ทำไมจะไม่รู้ นั่นละที่รู้ก็เพราะรู้อย่างที่ว่ามัน พุ่งออกไปนั้นซี ที่มันเคยเป็นอย่างนั้นมันเป็นยังไง มันพุ่งออกไป ๆ จนกระทั่งไม่มีอะไร เหลือแล้ว มีอะไรที่นี้ ความสำคัญมันหมายเหล่านั้นเป็นกิเลสทั้งนั้น ๆ มันรู้ไปหมดเลยจะ ว่าไง แล้วสิ่งหยาบ ๆ เหล่านี้ทำไมจะไม่รู้ ตา หู จมูก ลิ้น กาย สัมผัสสัมพันธ์กันได้ อยู่ชัด ๆ หยาบ ๆ เหล่านี้ทำไมจะไม่รู้เรื่องของกิเลส เรื่องของโลกสงสารที่ติดลวดอยู่เวลานี้ มันมีอะไร อรรถธรรมมีที่ไหนดเวลานี้แทบจะไม่มีเหลือแล้วนะ นีซีที่น่าทุเรศ ไอ้โห ๆ เลย

แล้วเป็นยังไงภาคปฏิบัติของพวกเรา ผู้ปฏิบัติของพวกเราเป็นยังไงเวลานี้ หรือให้ กิเลสติดลวดอยู่ เหมือนดั่งกับโลกทั้งหลายที่เขาไม่ได้สนใจกับอรรถกับธรรมอย่างนั้นหรือ ทั้ง ๆ ที่เราเป็นผู้สนใจกับอรรถกับธรรมอยู่เวลานี้ มันเป็นอย่างนี้พิจารณาซิ แล้วมันก็ ไปแค่นั้นแหละ แค่เกิดกับตายกับวุ่นกับวายเท่านั้น จนกระทั่งวันตายไม่มีใครได้รับความ สุข อย่าสงสัยว่าคนนั้นจะได้รับความสุข คนนี้จะได้รับความสุข ถ้างกิเลสได้เข้าไป บีบหัวใจอยู่แล้วนะ

ความโลภบิบบ ความโกรธบิบบ ความหลงนั้นบิบบอยู่แล้ว ราคะตัณหาบิบบ มันบิบบอยู่ นั้น สิ่งเหล่านี้บิบบมากน้อยเพียงไรทำให้คนเป็นสุขหรือ บิบบมากจนจะสลบไปโน่นว่าไง นั้นมันบิบบ เมื่ออันนี้บิบบหัวใจอยู่ใครจะมาปฏิบัติตนว่าได้รับความสุขความสบาย หมด ทั้งโลกแดนโลกธาตุนี้ใครว่างั้นเลย เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นภัยอยู่ในหัวใจแท้ ๆ บิบบหัวใจอยู่ ตลอดเวลา เอาความสุขมาจากไหนพอจะมาอวดกัน พิจารณาให้เห็นอย่างนั้นซี เมื่อสิ่ง

เหล่านี้พังลงไปหมดแล้วเป็นยังไงที่นี่ ไม่ต้องถามหาความสุข เรื่องความสงบเย็นใจไม่ต้องถาม ถามหาอะไร

ให้มันเห็นชัด ๆ อย่างนั้นซึ่งจะเป็นเครื่องยืนยันกัน ถ้าตำหนิอันนั้นก็ให้เห็นอันนี้เป็นพยานกันชั่วกิลเลสตีตลาด แล้วเป็นยังไงตรงนี้มันตีใหม่ หัวใจที่ลึกลับแล้วมันตีใหม่ ให้เห็นชัด ๆ อย่างนั้นซิ เมื่อเห็นชัดแล้วก็เทียบกันได้ ก็พูดได้ตามหลักความจริงที่มีอยู่เป็นอยู่ทำไมจะพูดไม่ได้ พระพุทธเจ้าพระองค์เดียวเท่านั้นสอนโลกธาตุกระจายไปหมดเป็นยังไงกระเทือนโลกธาตุเพราะสิ่งเหล่านี้เกี่ยวโยงกัน อยู่ในหัวใจของเราก็เป็นกิเลสประเภทเดียวกัน พังลงไปแล้วทำไมจะไม่รู้ไม่เห็นในสิ่งที่จะควรรู้ควรเห็นทั้งหลาย

นี่ผมยิ่งแก้ตัวมาเท่าไร ยิ่งทำให้ถ้าจะพูดเป็นแบบโลก ๆ ก็ว่าเป็นกัณฑ์กับหมู่เพื่อน วิทกวิจารณ์กับหมู่กับเพื่อนเป็นอันดับหนึ่ง ประชาชนทั้งหลายก็เป็นอันดับต่อไป ๆ มันอดไม่ได้นะเพราะเห็นอยู่ตลอดเวลา ซ้ำศึกที่เหยียบย่ำทำลายสัตว์ทั้งหลายในโลกอันนี้ไม่ใช่อะไรซ้ำศึกจะมีมาจากไหน หัวใจที่เต็มไปด้วยกิเลสนั้นแลคือซ้ำศึกทำลายตนเองนะ แล้วเจ้าของยังไม่รู้เรื่องเลย ยังทะเยอทะยานดิ้นรนแผ่นกระโดด โห จะเอาอย่างนั้นจะเอาอย่างนี้ มีแต่บั้นหน้าจันตายด้วยกองทุกข์ก็ยังไม่รู้จะว่าไง นำทุเรศใหม่พิจารณาซิ

เรื่องของโลกเป็นอย่างนี้แล้ว แล้วจะตื่นไปอะไรนักหนา มันเคยหลอกโลกมาสักเท่าไรแล้ว กิเลสไม่เคยเอาของจริงมาใช้แหละ มันเอาแต่เครื่องหลอกเครื่องหลอนมาใช้เราก็เป็นบ่อขของกิเลสด้วยแล้วก็ยิ่งหมุนตัวเป็นพินเป็นไฟ ไม่ได้เห็นโทษของมันได้เลยตายทิ้งเปล่า ๆ ใครมีความสมหวังละในโลกอันนี้ ถ้าลงกิเลสได้บิบบหัวแล้วก็ตายด้วยอำนาจแห่งความบีบคั้นของกิเลสนั้นแหละ

พิจารณาเท่าไรก็ยังกระจายออกไป ยิ่งการเทศนาว่าการ การแนะนำสั่งสอนที่จะให้เป็นประโยชน์แก่โลกนี้นับวันหดเข้ามา ๆ ทุกวันนี้ก็ไม่เทศน์แล้วแล้วทำไมจะไม่วิตก สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ปรากฏเด่นอยู่ทั้งกลางวันกลางคืนมีเวลาสงบเมื่อไร กิเลสตีตลาดไม่มีเวลาสงบเลย เรื่องธรรมนอนไม่ตื่นถูกกิเลสเหยียบอยู่ตลอดเวลา แล้วไม่น่าสลดสังเวชจะว่ายังไง เปิดออกไปซิทำไมจะไม่เห็นไม่รู้ สิ่งมีอยู่ทำไมจะไม่รู้ ถ้าลองได้เปิดใจออกแล้วปิดไม่อยู่ว่างั้นเลย มันจะอยู่ตรงไหนนะ กิริยาของกิเลสที่แสดงออกมามันตามรู้กันหมดนี้ ไม่ว่าจะภายนอกภายใน ขอให้ใจเปิดเถอะนะ

แต่นี้ใจไม่เปิดนะซี หลับอยู่ตลอดเวลา โมหะอวิชชาครอบอยู่ทั้ง ๆ ที่ตาดีหูดี หลอกคนตาดีหูดีนี้หลอกง่ายที่สุดนะ ถ้าตาบอดค่อยยังชั่ว ไม่ค่อยเห็นมันก็ไม่ได้หลอกอะไรมากนัก หูดีตาดีนี้หลอกได้ง่าย พวกเรานี้มีแต่คนตาดีหูดี แต่ใจมันบอด มันก็สนุกหลอกละซี ยังไม่รู้จะตายทิ้งเปล่า ๆ ตายแล้วยังไม่แล้วอีก ยังไปเผาอยู่ในนรกอีก โธ

เพราะความคึกความคะนอง ความเอาตามใจ ตามใจก็คือตามกิเลสนั่นเอง ไม่มีอะไรหักห้าม ไม่มีเบรกห้ามล้อเลย มันหมดตัวเลยนะ

เอาละเพียงเท่านี้ก็พอสมควร รู้สึกเหนื่อยแล้ว